

**DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT**

Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep
0030 OSLO

11 810-37

Deres ref
11/810

Vår ref
201100227-/ATR

Dato
28.03.2011

Innspill til revidering av strategi for bærekraftig utvikling

Vi viser til deres brev datert 15.02.11 der dere ber om innspill til arbeidet med å revidere den nasjonale strategien for bærekraftig utvikling.

Nasjonal og internasjonal matsikkerhet

Landbruks- og matdepartementet (LMD) savner en bredere omtale av matsikkerheten nasjonalt og internasjonalt i strategien for bærekraftig utvikling, både som et eget tema, men også i omtalen av biologisk mangfold og klimagassutslipp. Etter LMDs syn henger disse spørsmålene så tett sammen, at en ikke kan løse det ene problemet uten at vi samtidig finner en løsning på de andre, jf. St.meld. nr. 39 (2008-2009)

Klimautfordringene – landbruket en del av løsningen.

Matproduksjonen er en av de mest grunnleggende produksjonene for menneskets eksistens og dermed for en bærekraftig utvikling. En bærekraftig matproduksjon er derfor spesielt viktig når en vurderer bærekraften totalt sett.

Omtrent 1 milliard mennesker sulter i verden idag. LMD mener at sult og underernæring i verden er et fordelingsproblem, men også et ressurs- og produksjonsproblem. FAO har beregnet at verdens matproduksjon må økes med 70 % innen 2050, for å fø en befolkning på over 9 mrd. mennesker. Verden vil sannsynligvis ha store utfordringer med å sørge for matforsyning som kan møte en slik utvikling. Matsikkerhet har derfor blitt et mer tydelig mål i internasjonal landbrukspolitik. Global matsikkerhet har stått øverst på dagsordenen på mattoppmøter i FAO, andre høynivåmøter i FN og ministermøter i OECD og Berlin.

Også nasjonal matsikkerhet vektlegges internasjonalt. I EUs drøftinger av ny landbrukspolitik, framstår matforsyning som en hovedutfordring. EU vil bidra til å dekke økt etterspørsel etter mat i verden ved å utvide egen produksjonskapasitet. Forhandlingene i WTO viser at medlemslandene ønsker en avtale som gir grunnlag for fortsatt landbruksproduksjon i eget land. Samtidig må et velfungerende handelssystem være på plass for å sikre handel som et avgjørende supplement til egen produksjon.

LMD mener at vi må utnytte våre matproduksjonsressurser for å bidra til den globale matforsyningen, sett i lys av sårbarhet i global matproduksjon, press på naturressurser (som utarming av arealer og vannmangel) og utvikling i internasjonal politikk. Global matsikkerhet skapes ved at alle land utnytter sine naturgitte forutsetninger for matproduksjon. Alle stater har gjennom FN forpliktet seg til å sørge for matsikkerhet for sine innbyggere. LMD mener bl.a. ut fra det at nasjonal matproduksjon fra land og sjø må være fundamentet for vår egen matsikkerhet.

Trygg mat er en viktig bærebjelke i norsk landbruks- og matpolitikk. Kontinuerlig produksjon av trygg mat skaper tillit og sikrer avsetning av varer og legitimitet for et levende landbruk og næringsmiddelindustri. God plante- og dyrehelse og god dyrevelferd er et gode for samfunnet og konkurransefortrinn for norsk landbruk. God plante- og dyrehelse er viktig for mattrygghet, kostnadseffektivitet og en langsiktig og bærekraftig matproduksjon. En stor andel av det globale potensialet for matproduksjon går i dag tapt p.g.a. planteskadegjørere og dyresykdommer. I tillegg ender omtrent halvparten av maten som blir produsert opp som matavfall gjennom verdikjeden fra bonde til forbruker. Norge må ta et globalt ansvar ved å bidra nasjonalt og internasjonalt på disse områdene.

Internasjonal matsikkerhet

LMD mener at den internasjonale matsikkerheten bør omtales i strategien under kap. 7.2.1. *Internasjonalt samarbeid for bærekraftig utvikling og bekjempelse av fattigdom*, jf begrunnelsen ovenfor. Bl.a. bør den norske bistanden til landbrukssektoren og arbeidet med å sikre de genetiske ressursene i landbruket omtales der.

Det er utarbeidet flere globale rammeverk for matsikkerhet som viser til økte behov for investeringer i landbruket. I følge rapporten *World Development Report 2008* utgitt av Verdensbanken er investeringer i landbruket i utviklingsland flere ganger mer effektivt for fattigdomsbekjempelse en annen utviklingshjelp. En økende usikkerhet knyttet til hvordan landbruket fortsatt skal kunne brødfø en raskt voksende befolkning understreker behovet for økte investeringer.

Nasjonale matsikkerhet

En av hovedbegrunnelsene for overføringene til jordbruket er at de skal bidra til den nasjonale matsikkerheten. Ut fra disse overføringenes størrelse og matsikkerhetens betydning for en bærekraftig utvikling, bør den nasjonale matsikkerheten omtales nærmere i strategien. Fisket og fiskeproduksjonen bør inngå i denne omtalen.

Det er flere måter å beskrive den norske matindustrien og det norske jordbrukets hjemmemarkedsandel på. *Selvforsyningsgraden* beskriver hvor stor andel av matvareforbruket på engrosnivå, regnet på energibasis, som kommer fra norsk produksjon av jordbruksprodukter eller fisk. Den kan, per definisjon, ikke overstige 100 % og den tar ikke hensyn til eventuell eksport. *Dekningsgraden* tar hensyn til eksport, og lå i 2008 på 76 %, særlig på grunn av den store eksporten av fisk. Næringsmiddelindustriens hjemmemarkedsandel, målt på verdibasis, er ifølge NILF om lag 83 %, og har vært svakt fallende de siste årene.

Selvforsyningsgraden for varer produsert i jordbruket økte fra 39 til 50 % fra 1970 til 2010. Selvforsyningsgraden er gjennomgående høy for viktige jordbruksproduksjoner. Totalt sett er den likevel lavere fordi en del energirike produkter som sukker, ris, tropiske frukter og noe matkorn importeres. Økningen i selvforsyningsgraden i perioden skyldes i hovedsak økt produksjon av matkorn. Endringer i produksjon over tid henger i stor grad sammen med endringer i etterspørsel etter produktene og endring i importkvoter som er tatt inn i markedet.

Produksjonen av kraftfôr til husdyrene inngår ikke i beregningene av selvforsyningsgraden, men bør omtales som en viktig korrigerende faktor. Norskandelen i denne kraftfôrproduksjonen har gått ned de siste årene. Karbohydrater er en hovedbestanddel i kraftfôret, og det er særlig karbohydratråvarer som produseres i Norge gjennom produksjon av fôrkorn. Norskandelen har falt det siste tiåret, men varierer en del som følge av værforholdene. Det siste tiåret har proteininnholdet i kraftfôr økt. Norskandelen for protein har falt markant etter 2000.

Naturressurser

LMD mener at betydningen av de fornybare naturressursene generelt kommer for dårlig fram i strategien. Etter LMDs mening har disse ressursene svært stor betydning for Norges bærekraftige utvikling, både økonomisk og økologisk, noe som derfor bør beskrives nærmere.

LMD mener at det også er relevant at bærekraftstrategien har fokus på kunnskap og forskning, bl.a. ut fra behov for kunnskapsbasert verdiskaping med basis i landbrukssektoren.

Jordbruksressursene

LMD mener at jordbruket er en svært mye viktigere næring enn det som framgår av beregningene av nasjonalinntekt i kapittel 7.2.6. *Bærekraftig økonomisk og sosial utvikling* i Nasjonalbudsjettet 2011, der jordbruket bidrar med en stor negativ inntekt som følge av subsidiene til næringen. LMD mener at det i det kapitlet er viktig å korrigere for det negative bildet som gis av jordbruket.

En viktig korreksjon er at jordbruket produserer en rekke fellesgoder i stort omfang, ikke minst for nasjonal matsikkerhet, levende bygder og kulturlandskap. En annen viktig korreksjon er at norsk jordbruk er et viktig grunnlag for en stor landbruksbasert næringsmiddelindustri.

Jordbruksressursene er viktige for selvforsyningsgraden for varer produsert i jordbruket. Denne selvforsyningsgraden er særlig lav i Norge og ligger på ca 50 %. Korrigerer en for importen av kraftfôr er den ennå lavere. Forutsatt at det er viktig å beholde eller øke denne selvforsyningsgraden, er det viktig å sikre og utvikle disse ressursene. I denne sammenheng vil vi også peke på bærekraftig bruk av utmarksressursene, særlig med vekt på beiteressursene.

Jordbruket er en arealbasert næring som er avhengig av mengden og kvaliteten på jordressursene, den dyrka og dyrkbare marka og beiteressursene i inn- og utmark. Kornarealene, og spesielt matkornarealene, er en viktig begrensende faktor for Norges matsikkerhet og selvforsyningsgrad. Uten en økning i arealproduktiviteten, må kornarealene øke med 20 % fram til 2030 for å opprettholde graden av selvforsyning på dagens nivå.

Omdisponeringen av dyrket og dyrkbar jord er en viktig bærekraftindikator som det er viktig å rapportere videre på, jf indikator nr 11. Indikatoren er imidlertid litt for snever til å gi et godt bilde av den nasjonale matsikkerheten, siden det er mange flere faktorer som er avgjørende for den. Bl.a. selvforsyningsgraden bør derfor beskrives nærmere under dette punktet. Se for øvrig kapitlet ovenfor om nasjonal matsikkerhet.

Skogressursene

Skogressursene er en viktig nasjonal naturressurs som det bør sies noe mer om i bærekraftstrategien. Samlet er skogbruk og treindustri blant landets største eksportnæringer. Tømmer- og treprodukter er den økonomisk viktigste ressursen fra norske skoger, med en brutto produksjonsverdi i 2008 på ca 48 milliarder kroner. Dette tilsvarer 5,3 % av den totale verdiskapningen i Norge. Primærskogbruket, som produserer råstoffet tømmer, har en samlet verdiskaping på rundt 3 milliarder (2008) kroner. Skogbruk, foredling og salgsvirksomhet er tett forbundet med hverandre, og verdiskaping i et av leddene gir verdiskaping også i de andre leddene.

Siden 1900 har volumet av tømmer i norske skoger økt fra 350 til over 700 millioner m³. De siste årene har hogsten vært om lag halvparten av tilveksten slik at skogen ennå er under betydelig oppbygging. Norge er netto importør av både tømmer og trelast, men netto eksportør når andre treforedlingsprodukter tas med. Den samlede årlige eksportverdien varierer stort sett mellom 10 og 15 milliarder kroner. Ca 70-75 % av treforbruket i Norge har de senere årene blitt dekket av innenlandsk produksjon, men importen har de siste årene vært økende. Skognæringen er en viktig distriktsnæring. Det finnes skog i store deler av landet og mange trebearbeidende virksomheter er viktige i sine respektive lokalsamfunn.

Klima

LMD mener at strategien må si noe om netto CO₂-opptak i norske skoger, som de siste årene har vært i størrelsesorden 25-32 millioner tonn årlig. Dette tilsvarer omtrent halvparten av de samlede, norske klimagassutslippene. Netto CO₂-opptak varierer noe mellom år som følge av blant annet naturlige variasjoner i vekstbetingelser, klimaendringer, skogskjøtsel og hogst. Økningen er hovedsakelig et resultat av økende tilvekst på grunn av aktiv skogskjøtsel og etablering av ny skog gjennom flere tiår. LMD mener at dette åpenbart må omtales i strategien og i de årlige rapportene.

Reindrift

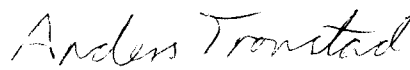
LMD mener at det er viktig å gi et litt annet bilde av reindriften enn det som gis i kap. 7.6.7. *Samiske perspektiver i miljø- og ressursforvaltningen* i strategien fra 2008. Det overordnede målet for reindriftspolitikken er en bærekraftig næring, der delmålet økologisk bærekraft gir grunnlaget for økonomisk og kulturell bærekraft. Ut fra eksisterende tekst i dette kapitlet kan det mer se ut som det er motsatt. Det bør også her komme fram at økologisk bærekraft innebærer at årstidsbeitene forvaltes og brukes på en måte som både ivaretar arealgrunnlaget og beitegrunnlaget over tid. Dette vil sikre langsiktig god produksjon og økonomisk velferd, som igjen gir utviklingsmuligheter for reindriftsbefolkningen i fremtiden. Økologisk bærekraft er derfor helt avgjørende for at reindriften skal kunne utvikles som næring og kultur.

Reindriftsavtalen som forhandles årlig med næringens organisasjon Norske Reindriftsamers Landsforbund, og reindriftsloven av 2007 er de viktigste virkemidlene i reindriftspolitikken. Et sentralt forhold i loven av 2007 er reindriftenes rolle. Gjennom ulike bestemmelser legges det opp til at næringen skal medvirke og ta et ansvar for at reindriften er økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig. Bruksreglene er det viktigste verktøyet i forvaltningen av distriktenes ressurser, herunder øvre reintall og har som mål å bidra til en økologisk bærekraftig reindrift. Det er næringen selv gjennom arbeidsfellesskapet (siidaen) og reinbeitedistriktet som skal utarbeide bruksregler, som skal bidra til en økologisk bærekraftig forvaltning av distriktets ressurser. Endelig godkjenning av bruksregler og reintall gjøres av myndighetene.

Både reinbeitedistriktene og myndighetene har lagt stor vekt på oppfølgingen av arbeidet med bruksregler, og i løpet av 2011 vil myndighetene slutføre godkjenningen. Dette er et viktig arbeid for å sikre en bærekraftig utvikling i den samiske reindriften. Det foregår nå egne prosesser i forhold til fastsetting av øvre reintall i reindriften i Finnmark. Hovedmålsettingen er at alle reinbeitedistrikt får fastsatt et øvre reintall som sikrer økologisk bærekraft i næringen.

Med hilsen

Geir Dalholt (e.f.)
avdelingsdirektør

Anders Tronstad
rådgiver